

Gebiedsbeschrijving

1 Ontstaansgeschiedenis en ruimtelijke structuur

1.1 Ontstaansgeschiedenis

Nadat omstreeks 5000 jaar geleden de zeespiegel begon te dalen werden hier op de grens van land en water door het zeezand de eerste strandwallen afgezet. Doordat de toevoer van zand ook in de daaropvolgende eeuwen groter bleef dan de afslag, schoof de kustlijn steeds verder in westelijke richting op. Tussen de naast elkaar gelegen strandwallen bleven lager gelegen gebieden bestaan waar de zee bij vloed kon binnendringen. Wanneer deze standvlakten bij eb droogvielen werd er zand en klei afgezet, waardoor het gebied hoger en voedselrijker werd.

Bennebroek ligt op de overgang van de oudste strandwal en de veengronden langs het voormalige Haarlemmermeer. De eerste wegen ontstonden vaak op de lage delen van de strandwal omdat de hoogteverschillen hier gering waren. De Binnenweg-Schoollaan vormt de oorspronkelijke verbindingssas waarlangs de eerste bebouwing is ontstaan. De naam Bennebroek verwijst naar het achtervoegsel "broek" naar een veen dat mogelijk toebehoorde aan iemand met de naam "Benno" of "Benne".

Het ontstaan van Bennebroek

In de middeleeuwen werd in deze omgeving turf gewonnen om de huizen in de steden – waaronder Haarlem – warm te stoken. Hierdoor ontstonden er zandwegen op de overgang van het duin naar het veen, zoals de Binnenweg. Langs deze wegen kwamen enkele buurtschappen tot stand, waaronder de Glip en Bennebroek. In de loop van de 15e eeuw was de veenlaag grotendeels afgegraven en liep de turfwinning af. Vanaf toen richtte men zich voornamelijk op veeteelt, akkerbouw, het vervoer van personen en vrachten en het bleken van linnen weefsels.

Bennebroek behoorde tot in de 17e eeuw tot de ambachtsheerlijkheid Heemstede. In deze periode verrezen de eerste huizen op de Reek, die voornamelijk werden bewoond door ambachtslieden, schippers en mensen die op de blekerijen werkten. Het gebied kwam pas tot ontwikkeling nadat Bennebroek in de 17e eeuw een zelfstandige ambacht was geworden. In 1620 werd de heerlijkheid Heemstede verkocht door Adriaan Pauw. Na diens dood in 1653 werd het gebied over zijn zonen verdeeld. Gerard Pauw verkreeg Heemstede en Adriaan Pauw jr. werd met de ambachtsheerlijkheid beleend. Het gebied werd uitgebreid met de zandgronden ten westen van de lijn Binnenweg-Schoollaan tot over de Leidse Trekvaart. Het land ten noorden van de Swartsenburgerlaan moest aan Heemstede worden afgestaan. De eigenlijke dorpskern van Bennebroek is ontstaan ter weerszijde van de Bennebroekerlaan, die omstreeks 1633 met de Heerenweg werd verbonden. Zowel rond de kruising met de Binnenweg-Schoollaan als langs de Reek, aan de noordkant van de Bennebroekervaart, werden rond 1660 gronden in erfpacht uitgegeven en bebouwd. Zo ontwikkelde zich in de loop van de 17e eeuw een dorpskern met twee min of meer aaneengesloten bebouwingslinten. Het merendeel van de bebouwing is in de loop van de tijd gesloopt of ingrijpend verbouwd.

Landschappelijke patronen

De langgerekte vorm van de strandwallen laat zich nog steeds zien in het herkenbare noord/zuid gerichte wegen- en bebouwingspatroon. De Binnenweg, de oorspronkelijke ontginningsas van Bennebroek aan de rand van de strandwal, loopt via "Glip" en Heemstede door tot de Kleine Houtstraat in Haarlem. De voormalige Heerenweg, tegenwoordig de Rijksweg, ligt hoger op de strandwal en loopt aan de andere zijde van de Haarlemmerhout door tot de Grote Houtstraat in Haarlem.

Parallel hieraan ligt aan de westkant op enige afstand de Leidse Trekvaart. Deze in 1657 gegraven vaart sloot via de Raaks aan op het grachtenstelsel van Haarlem en vormde een belangrijke schakel in het transport te water. Het veen in de strandvlakten voorkwam het aaneengroeien van de dorpen op de eerste en tweede strandwal. Zo ligt tussen de reeks kernen Bennebroek-Hillegom-Lisse en Vogelenzang-De Zilk-Noordwijkerhout nog steeds een poldergebied. Omstreeks de twaalfde eeuw werd een begin gemaakt met het droogleggen van de tussengelegen strandvlakte. Rond Bennebroek komen nog steeds vele oost/west lopende watergangen voor die destijds het overvloedige water afvoerden naar de Haarlemmermeer.

Bos, turf, zand en bleek

Van de oorspronkelijke natuurlijke bebossing van de binnenduinrand was in de middeleeuwen al niet veel meer over. De hoger gelegen strandwallen werden in die periode grotendeels ontbost en omgezet in tuinderijen en akkerland. Ook de strandvlakten raakten hun natuurlijke beplanting kwijt door de veen ontginning die hier vanaf de dertiende eeuw plaatsvond. Dit turfsteken leidde er overigens toe dat de strandvlakten nog lager kwamen te liggen. Al dit menselijk ingrijpen had aan het begin van de zestiende eeuw een vrijwel kaal landschap opgeleverd. Na de ontbossing van de binnenduinrand ontstonden in de 17e eeuw op meerdere plaatsen zandafgravingen. Het zand was bestemd voor de vele stadsuitbreidingen die in deze periode plaatsvonden, zoals die in Amsterdam en Haarlem. Het werd gebruikt voor de ophoging van bouwterreinen en voor de aanleg van verdedigingswallen. Deze vervingen de middeleeuwse stadsmuren die niet waren opgewassen tegen het steeds zwaarder wordende geschut. Het gevolg was dat na het ontbossen en vervenen ook de hoogteverschillen hier en daar uit het landschap verdwenen. Om het zand naar elders te vervoeren werden zogenaamde zandvaarten gegraven. In Bennebroek kwam in 1622 de Rooheller Zandvaart gereed, de latere Bennebroekervaart.

Blekerijen in Bennebroek

In de loop van de 16e eeuw deden in Zuid-Kennemerland naast bierbrouwerijen en scheepswerven andere vormen van nijverheid hun intrede, of kwamen opnieuw tot bloei. Vanaf 1579 vestigde zich vele Vlamingen als wever of verver in Haarlem. Naast het al beroemde Haarlems linnen introduceerden zij ondermeer de tafellaken- en serviesgoedweverij, waarvan de producten de tafels van vele Europese vorstenhuizen sierden. De nevenindustrie van de lakenweverij werd gevormd door de blekerij. Deze werd niet in de stad zelf uitgeoefend maar in de binnenduinrand. Hier was voldoende ruimte voor het opspannen en schoon water voor het spoelen en wassen van stoffen en garens. De afgevlakte terreinen waren bij uitstek geschikt voor de blekerijen. Hier konden grote lengtes linnen op droge, met stug gras begroeide velden worden vastgestoken. De blekers bezorgden het gebied na het afzanden haar kleinschalige verkaveling. Deze was afgestemd op de lengte en de breedte van een uitgerold lijnwaad, een vlak van ongeveer 15 tot 18 bij 30 meter. Om dergelijke velden werden smalle slootjes gegraven, de zogeheten gietslootjes, waaruit het water werd gehaald om het doek te bevochtigen. Deze bedrijvigheid bracht heel wat vervuiling met zich mee door het spoelen en wassen. Na de laatste wasbeurt werden de zuidoost hellingen van de aangrenzende duinen als droogberg gebruikt. Behalve de plaatselijke producten bleekte men ook linnen weefsels uit andere delen van Nederland en zelfs daarbuiten. De gebleekte stoffen werden als Haarlemmerbleek door heel Europa verkocht.

Ook in Bennebroek werden door de ambachtlieden stukken grond in erfpacht uitgegeven om tot blekerij geschikt gemaakt te worden. Deze percelen kwamen vooral voor, ter weerszijden van de Binnenweg.

Landgoederen in Zuid-Kennemerland

Het kale, afgevlakte landschap - dat haar economische waarde door de vele menselijke ingrepen grotendeels was kwijtgeraakt - vormde in de Gouden Eeuw de ideale plek voor een toentertijd nieuw statussymbool en beleggingsobject, de buitenplaats. Op de goedkope gronden in de binnenduinrand werden door succesvolle Amsterdamse kooplieden landgoederen opgekocht of nieuwe landhuizen gebouwd. Zij ontvluchten als eerste de benauwde en smerige middeleeuwse stad om in het toen juist als aantrekkelijk ontdekte landschap de zomers door te brengen. En dankzij de goede waterverbindingen vormde het vervoer naar buiten per trekschuit geen probleem. Ook nu weer wenste men het landschap naar zijn hand te zetten. Rond de buitenplaatsen werden lanen en tuinen aangelegd, die het begin vormden van de huidige parkachtige beplanting van de binnenduinrand. Dit natuurlijk aandoende landschap is vrijwel geheel door de mens ontworpen en weerspiegelt de vele ideeën die men in de loop der tijd over de natuur heeft gehad. Bennebroek heeft meerdere landgoederen gekend, zoals het in 1972 gesloopte Huis te Bennebroek, de zetel van de ambachtsheren. Het 'huis te Bennebroek' is vervangen door moderne serviceflats, die nog wel de naam 'Huis te Bennebroek' kregen. Andere voorbeelden zijn het Huis te Bijweg aan de Rijksstraatweg en Duinlaan en Middendorp aan de Bennebroekerlaan. Veel bezitters van landhuizen, vaak ook eigenaren van een blekerij, werden door de economische neergang van de 18e eeuw getroffen en konden hun landgoed niet meer onderhouden. Tussen 1840 en het begin van de 20e eeuw zijn de meeste landhuizen in Bennebroek afgebroken.

De binnenduinrand als trekpleister

Met de komst van welgestelde kooplieden en bankiers die in de binnenduinrand een buitenplaats lieten bouwen en er hun zomers doorbrachten, ontstond een begin van toerisme in deze streken. De ontvangsten op deze buitens van adellijke gezelschappen gaven de nodige bekendheid aan dit deel van Zuid/Kennemerland, die parallel liep met de veranderende waardering van het landschap. Na de ommuurde middeleeuwse tuin, de geometrische tuin en de lange zichtassen en sterrenbossen uit de barok deed in de achttiende eeuw de Engelse landschapsstijl haar intrede. In plaats van de tot aangelegde demonstraties van menselijk ingrijpen probeerde men nu de natuur te imiteren. Golvende lijnen, losse boomgroepen en kunstmatige meanderende riviertjes vormden een romantische interpretatie van de natuur en zouden tot ver in de 20e eeuw onze kijk op het landschap bepalen. Al snel sijpelden de eerste ideeën over natuur en landschap door naar de opkomende burgerij. Terwijl maar weinigen zich een buiten konden permitteren, werd het ook steeds minder belangrijk om een eigen landgoed te bezitten omdat het totale landschap als romantisch avontuur in zwang kwam. Men trok erop uit en het toerisme was geboren.

De trek naar buiten

Vanaf het eind van de 19e eeuw werd het steeds minder vanzelfsprekend om in de stad te wonen. Nieuwe vervoermiddelen overbrugde de afstand tot de stad waar men voor het werk naartoe ging.

De aanleg van de spoorlijn Haarlem/Leiden, gereedgekomen in 1842, gaf het station Vogelenzang/Bennebroek uit 1881 naast het forensisme ook de recreatie een grote impuls. En dankzij de eveneens in 1881 voltooide stoomtramverbinding Haarlem/Leiden die deels langs de Binnenweg liep, werden de culturele en winkelveorzieningen van Haarlem ook voor Bennebroek goed bereikbaar. De tijd van grote landgoederen was echter voorbij. De vrijstaande villa in een grote tuin deed haar intrede. Aanvankelijk was vooral Bloemendaal bij de nieuwe rijken geliefd als vestigingsplaats. Toen deze gemeente omstreeks de eerste wereldoorlog was volgebouwd met vooral royale villa appartementen was men genooddaakt naar de omliggende gemeente uit te wijken en kwam ook Bennebroek in beeld. Na 1918 was de trek naar buiten niet meer uitsluitend een elitaire aangelegenheid maar kwam er ook vraag naar middenstandswoningen. Door de bouw van het psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang ontstond na 1928 ook behoefte aan huisvesting voor het daar werkzame personeel.

Bloembollen

De bollenkwekers ten slotte zijn de laatste intensieve gebruikers van het landschap. Ook zij konden goed uit de voeten met de afgezande, schrale gronden van de binnen duinrand en waren natuurlijk zeer gebaat bij het transport over water. Via de Leidsevaart werden de platte schuiten met bloembollen naar het Krelagehuis in Haarlem vervoerd om daar geveild en verhandeld te worden. De enkele hoge bruggen over de vaarten in Zuid-Kennemerland herinneren nog aan de hoog opgetaste schuiten die hier onderdoor voeren. De bloembollencultuur rond Haarlem ging terug tot de 17e eeuw. In die tijd bracht tulpomania, het speculeren met zeldzame tulpenbollen, vele welgestelden aan de bedelstaf. Pas in de 19e eeuw werd de bollenteelt een belangrijke agrarische activiteit. Voor Bennebroek maakte deze een einde aan een lange periode van economische stagnatie. Van grote invloed hierbij was de droogmaking van de Haarlemmermeer tussen 1840 en 1852, zodat het moerassige oostelijk deel van Bennebroek langzamerhand opdroogde en voor tuinbouw geschikt kon worden gemaakt. Dit gebeurde ook langs de Leidsevaart en ter weerszijden van de Bennebroekerlaan, waarvoor nog meer delen van de strandwal moesten worden afgegraven. Door de bollenboeren werden veel arbeiders aangetrokken voor wie eenvoudige woningen werden gebouwd, voornamelijk langs de Schoollaan en de Leidsevaartweg.

Groei en ontwikkeling

Ten gevolge van de grote bloei van het bloembollenbedrijf nam het aantal inwoners tussen 1840 en 1899 sterk toe, van 450 naar 1191. Daardoor groeide de behoefte aan winkels, kerken en openbare gebouwen. In 1894 werd aan de Rijksstraatweg het eerste raadhuis gebouwd. Tussen 1894 en 1900, ten oosten van de Schoollaan, de St. Josefkerk en het St. Luciaklooster. Vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw nam de betekenis van de kleinschalige bollencultuur rond Bennebroek af. Als forensendorp in de binnenduinrand bleef de bevolking echter toenemen. Nieuwe woonwijken kwamen tot stand, niet alleen op terreinen van voormalige buitens maar ook op delen van het vroegere bollenland rond het dorp. De plattegrond van Bennebroek is de afgelopen halve eeuw dan ook sterk veranderd. Van het oorspronkelijke karakter van de nederzetting, een lintdorp tussen duinen en Haarlemmermeer, is dan ook niet veel meer over. Bennebroek is een typisch forensendorp geworden, een aantrekkelijke, kleine woongemeenschap met bijzondere woonmilieus. Wat is gebleven is de landschappelijke structuur die nog herkenbaar is in de lange linten, de watergangen en de hoogteverschillen van de bewaard gebleven duinen in de bebouwde kom.

Lange tijd heeft Bennebroek als zelfstandige gemeente geopereerd. Sinds 1653 was het een afzonderlijke rechts- en bestuurskring. Door het groeiende takenpakket van gemeenten is Bennebroek vanaf 2007 op zoek gegaan naar een fusiepartner. Sinds 1 januari 2009 is Bennebroek onderdeel van de gemeente Bloemendaal.

1.2 Cultuurhistorie

Bennebroek is ontstaan als nederzetting bestaande uit duinen en landerijen met lintbebouwing langs de Rijksstraatweg, Binnenweg-Schoollaan, Bennebroekervaart en Reek. De eeuwenlange geschiedenis is op veel plekken nog afleesbaar. Daardoor is Bennebroek een dorp vol bijzondere contrasten in sfeer en karakter. Deze contrastrijke gelaagdheid geldt voor de stedenbouwkundige en landschappelijke structuur en de bebouwing. Door de eeuwen heen is dit contrast verzwakt. De inrichting van de openbare ruimte is daar mede debet aan.

Het St. Luciaklooster met kloostertuin, St. Jozefkerk, pastorie, kerkhof, Franciskusschool en Kerklaan is een bijzonder historisch complex met cultuurhistorische waarde. Daarnaast kent Bennebroek nog vele monumenten.

Monumenten in Bennebroek

In Bennebroek zijn rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten aanwezig. Deze monumenten zijn een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed van de gemeente Bloemendaal. De rijks- en provinciale monumenten zijn beschermd door respectievelijk de Monumentenwet en de provinciale verordening. De gemeentelijke monumenten zijn beschermd via de Erfgoedverordening van de gemeente Bloemendaal, welke in 2010 is vastgesteld. Gemeentelijke monumenten zijn gebouwen of objecten die van lokaal belang of waarde zijn. De gemeente kan monumenten zelf, of op verzoek van een belanghebbende, aanwijzen. De gemeentelijke monumentencommissie geeft hierover een advies.

In de Erfgoedverordening is vastgelegd dat het college de aangewezen gemeentelijke monumenten registreert op de gemeentelijke monumentenlijst. Deze monumentenlijst is, naast de monumentenlijst voor provinciale- en rijksmonumenten, gepubliceerd op de gemeentelijke website en wordt actueel gehouden.

Via de Erfgoedverordening is geregeld dat het niet is toegestaan, zonder vergunning van het bevoegd gezag, beschermde monumenten in enig opzicht te wijzigen of zodanig te gebruiken dat het monument wordt ontsierd of in gevaar wordt gebracht. Om een monument te wijzigen dient in het kader van de Erfgoedverordening altijd een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Alvorens een omgevingsvergunning te verlenen wint het bevoegd gezag advies in bij de gemeentelijke monumentencommissie, Gedeputeerde Staten en/of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Nederlandse Hervormde Kerk met begraafplaats, gemeentelijk en rijksmonument, Binnenweg 67

St. Franciscusschool, gemeentelijk monument aan de Kerklaan 6

Gemetselde poortjes, rijksmonument aan de Rijksstraatweg nabij nr. 4

Dienstgebouw Huis te Bennebroek, provinciaal monument aan de Binnenweg 8

Afbeelding 1: Enkele monumenten in Bennebroek

2 Structuur van Bennebroek

2.1 Ruimtelijke structuur

De ruimtelijke structuur van het plangebied wordt grotendeels bepaald door de historische Rijksweg en haaks daaropgelegen Zwarteweg/ Bennebroekerlaan/Meerweg. Deze twee wegen doorkruisen de dorpskern en vormen de belangrijkste ontsluitingswegen van het dorp. De Leidse Trekvaart in het westen en de ringvaart in het oosten van het plangebied vormen als het ware natuurlijke grenzen waartussen Bennebroek is gelegen. Aan de zuidzijde vormt de gemeentegrens van Bloemendaal een duidelijke begrenzing van het dorp.

De groengebieden aan de noordkant van Bennebroek vormen een duidelijk contrast met de compact gebouwde woonwijken. Het Bennebroekerbos, de landgoederen en recreatiepark Linnaeushof zorgen hier voor een groen karakter.

2.2 Bebouwingsstructuur

Bennebroek is te typeren als woongebied. Langs de Rijksweg bestaat dit woongebied voornamelijk uit ruim opgezette villakavels in een hoogwaardige, ruime, groene en rustige omgeving. De overige bebouwde omgeving is te omschrijven als meer compacte dorpsbebouwing. Een nadere omschrijving van de woongebieden is te vinden in paragraaf 3.5, waar de verschillende deelgebieden worden beschreven.

2.3 Functionele structuur

Bennebroek is één van de vijf dorpskernen in het zuiden van de gemeente Bloemendaal. De belangrijkste functie in de dorpskern van Bennebroek is de woonfunctie. Naast wonen zijn er, verspreid over de gemeente, diverse functies te vinden, zoals detailhandel, horeca, kantoren, dienstverlening en kleinschalige bedrijven.

Detailhandel en kantoren

Wat betreft de winkelvoorzieningen moet opgemerkt worden dat Bennebroek geen echt winkelcentrum heeft. Wel komen er meerdere winkellinten voor, zoals langs de Rijksweg, de Zwarteweg, de Schoolweg en in mindere mate langs de Bennebroekerlaan. Aan de uiteinden van de Zwarteweg en de Schoollaan ligt het accent op detailhandel, terwijl de voorzieningen aan de Rijksweg en Bennebroekerlaan diverser van aard zijn (detailhandel, dienstverlening, kantoren, horeca). In de Schoollaan vormen enkele winkels samen met de daar gevestigde supermarkt een kleine winkelconcentratie. Langs de Bennebroekerlaan zijn naast winkels ook kantoren en horecavoorzieningen gevestigd.

Bedrijvigheid

In het oosten van Bennebroek ligt een klein bedrijventerrein, waar zich vanaf de jaren '70 enkele bedrijven met bedrijfswoningen gevestigd hebben. Daarnaast bevinden zich nog langs de Reek en de Kennemerbeekweg een tweetal garagebedrijven. Tot slot zijn er langs de Rijksweg en de Bennebroekerlaan nog twee benzineservicestations gesitueerd, die naast de verkoop van benzine ook tevens garagebedrijven zijn. In het lint langs de Bennebroekerlaan bevinden zich ook nog enkele bedrijven. Deze bedrijven zijn vaak gesitueerd naast of in de nabijheid van woningen.

Binnen de bebouwde kom, aan de Bijweglaan, bevindt zich nog een bedrijf met een agrarisch karakter. Dit betreft een kas van een privé-kwekerij.

Voorzieningen

Verspreid over het dorp liggen drie basisscholen. De basisscholen, peuterspeelzalen en kinderopvang liggen als het ware op één lijn van oost naar west.

Ten noorden en ten zuiden van de Meerweg zijn nog twee verzorgingstehuizen gerealiseerd. Aan de zuidzijde staat het verzorgingstehuis Meerleven, gevestigd aan de Witte de Withlaan. Aan de noordzijde, op de plek van het voormalige Huis te Bennebroek, staat een serviceflat met dezelfde naam.

Aan de Bennebroekerlaan 3 - 5 ligt het gemeentehuis van de voormalige gemeente Bennebroek. Op dit moment is in dit pand alleen nog een loket Burgerzaken, alle andere gemeentelijke diensten zijn ondergebracht in het gemeentehuis van Bloemendaal. In de voormalige Franciscusschool is de gemeente voornemens een centraal serviceloket te realiseren. Hierin komen diverse voorzieningen, waaronder een gemeenteloket en een bibliotheek. Deze ontwikkeling wordt in paragraaf 4.6 uitgebreid toegelicht.

Groenvoorzieningen

Ten oosten van de Rijksweg en ten noorden van de bebouwing aan de Bennebroekerlaan/Meerweg ligt een zone bestaande uit verschillende groengebieden met sporadische bebouwing. Deze zone wordt in het bestemmingsplan aangeduid als de bosparkzone. De Overpaats, het Bennebroekerbos en buitenplaats 't Reigersbosch vormen het grootste groengebied. Tussen het Bennebroekerbos en 't Reigersbosch liggen nog enkele in gebruik zijnde bollenvelden. Ook in het zuidelijk deel van 't Reigersbosch liggen nog enkele bollenvelden. Deze worden echter niet bedrijfsmatig onderhouden. Tevens onderdeel van de bosparkzone is Land de Lijster, een openbaar park achter speeltuin Linnaeushof.

Sport en recreatie

Ten zuidoosten van de kern is sportpark Het Rottegat gelegen. Op het sportpark Rottegat zijn twee sportverenigingen gevestigd, te weten de Mixed Hockeyclub Bennebroek en de Omnivereniging BSM. De BSM telt vier afdelingen: voetbal, honk- en softbal, badminton en biljart. De BSM beschikt over drie voetbalvelden, een combinatieveld voor honk- en softbal en een verhard handbalveld. Voor de binnensporten (zaalvoetbal en badminton) wordt gebruik gemaakt van sporthal De Kooi, die zich eveneens op het sportpark bevindt.

In de Bosparkzone, gelegen aan de Binnenweg, is tennispark Het Binnenhof gelegen. Het tennispark beschikt over acht gravelbanen.

Aan de Rijksweg is speeltuin Linnaeushof gelegen, een attractiepark dat zichzelf officieert als Europa's grootste speeltuin.

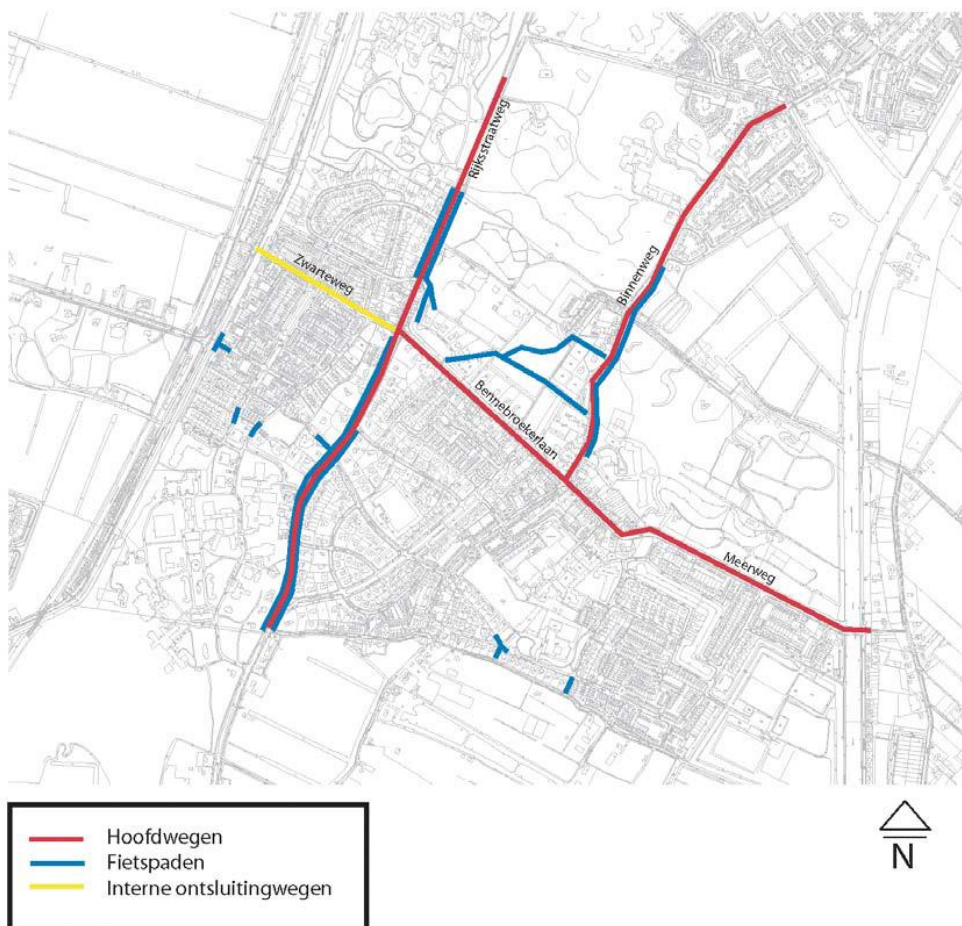
Geestelijke gezondheidszorg

Op de Geestgronden in het zuidwestelijke deel van de gemeente werd in 1928 het Psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang gebouwd. De Geestgronden valt niet binnen het plangebied van dit bestemmingsplan. Voor het terrein zal op een later moment een bestemmingsplan worden opgesteld, wanneer de plannen voor herontwikkeling tot woongebied verder zijn ontwikkeld.

2.4 Verkeersstructuur

De Rijksweg (N208) vormt de voornaamste regionale autoverbinding met Haarlem en Leiden. Naast de doorgaande functie heeft de Rijksweg ook een belangrijke recreatieve functie, vooral tijdens het bollenseizoen. Een andere belangrijke ontsluitingsweg die evenwijdig aan de Rijksweg loopt is de Binnenweg, die na het kruispunt met de Bennebroekerlaan overgaat in de Schoollaan. De Binnenweg-Schoollaan is meer bestemd voor lokaal verkeer en vormt de ontsluiting via De Glip naar Heemstede. De Bennebroekerdijk (Zwaanshoek/gemeente Haarlemmermeer) vormt een derde noord-zuidverbinding in de richting van het dorp Cruquius.

De haaks op de Rijksstraatweg en Binnenweg gelegen verkeersas Zwarteweg-Bennebroekerlaan-Meerweg vormt de interne ontsluitingsas van Bennebroek. Deze interne verkeersas vormt tevens de ontsluiting richting de landgoederenzone in de binnenduinstrand ten westen van Bennebroek en Hoofddorp en het rijkswegennet ten oosten van Bennebroek. De verkeersdruk op deze oost-west as is groot, vooral in de spitsperiodes. Dat levert knelpunten op met de leefbaarheid (woningen staan dicht op de weg) en met de functie van de weg. Zo is de Zwarteweg een winkelstraat, die hinder ondervindt van doorgaand verkeer. De Meerweg (incl. Ringvaartbrug) en de Bennebroekerlaan zijn smalle wegen zonder vrijliggende fietspaden, terwijl er wel een toenemende behoefte is aan veilige fietsroutes vanuit de Haarlemmermeer. De verkeershinder en de frictie tussen de functie en het gebruik van deze verkeersas zijn onderdeel van de regionale opgaven voor het aanleggen van een alternatieve oost-west verbinding voor doorgaand autoverkeer tussen de Bollenstreek en de Haarlemmermeer (Duinpolderweg). Deze weg zal niet over het grondgebied van Bennebroek lopen, maar zal daar wel kunnen leiden tot veranderingen van verkeersstromen. In 2015-2016 voeren de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland voor deze wegverbinding een MER-studie uit. Het is de bedoeling om daarna een voorkeurs tracé te bepalen.

Afbeelding 2: overzicht van de verkeersstructuur

Openbaar vervoer

De inwoners van Bennebroek kunnen gebruik maken van een frequente busdienst (lijn 50) tussen Haarlem en Leiden. Deze bus rijdt elk kwartier in beide richtingen. De busroute loopt over de Rijksstraatweg. Daarnaast rijdt er een buurtbus vanaf de Geestgronden, via de Bennebroekerlaan en de Meerweg, richting Haarlemmermeer (Zwaanshoek en Hoofddorp). De wens om een extra buslijn te laten rijden vanaf het centrum van Bennebroek richting De Glip/Heemstede, is meegenomen in de aanbesteding van de nieuwe concessie voor het

openbaar vervoer. De start van deze nieuwe concessie is verschoven naar 2017 omdat de provincie eerst een bezwarenprocedure moet afwickelen. De dichtstbijzijnde spoorwegstations zijn Heemstede en Hillegom. Er rijdt geen directe busdienst tussen Bennebroek en deze NS-stations. Wel biedt de buurtbus aansluiting op de Zuidtangent (Spaarne ziekenhuis Hoofddorp) en op NS station Hoofddorp.

Langzaamverkeersverbindingen

In Bennebroek zijn uitsluitend langs (delen van) de Rijksstraatweg, Leidsevaartweg en de Binnenweg vrijliggende fietspaden aangelegd. Op de overige wegen moeten de fietsers de weg met de auto delen. Daarnaast zijn er in de omgeving van de tennisbanen nog recreatieve fietspaden aangelegd en op een aantal locaties korte paden om de diverse wegen voor fietsers met elkaar te verbinden.

Voor de toekomst is er een aanvullende wens. Dit is een nieuwe fietsverbinding tussen de Haarlemmermeer en Heemstede (over de Ringvaart, net ten noorden van Bennebroek) als ontbrekende schakel tussen Hoofddorp en het fietspad in de Waterleidingduinen. Hierdoor kan de krappe fietsverbinding tussen Zwaanshoek (Ringvaartbrug) en de Meerweg/Bennebroekerlaan worden ontlast.

Parkeren

Het bewonersparkeren vindt deels plaats op eigen terrein, deels op de openbare weg. Over het algemeen leidt dit in Bennebroek niet tot parkeerproblemen. De ontwikkelingen in de Oude Kern zijn wel een specifiek aandachtspunt. Er geldt in Bennebroek nergens betaald parkeren. Wel is er in de winkelstraat (Zwarteweg) en op een klein stukje Rijksstraatweg en Bennebroekerlaan een blauwe zone. Het parkeerbeleid is erop gericht om bij nieuwbouw/herontwikkeling van woningen en bedrijven het parkeren zoveel mogelijk op eigen terrein te laten plaatsvinden. De gemeente hanteert de parkeernormen die het CROW aanbeveelt (uitgave ASVV, die op gezette tijden wordt geactualiseerd).

2.5 Groenstructuur

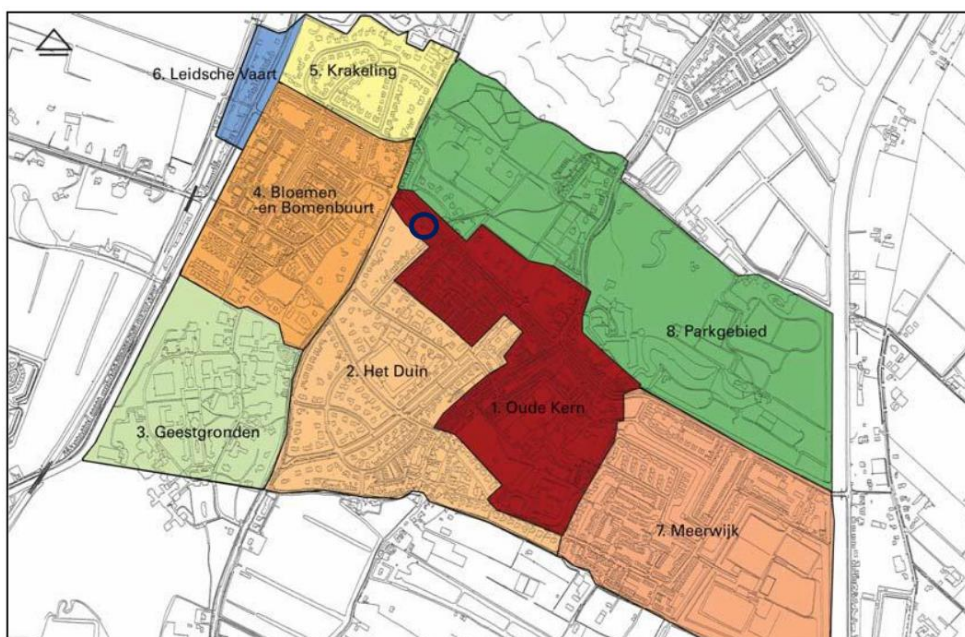
Bennebroek heeft een bijzonder groen karakter met een aantal kenmerkende waterstructuren, zoals de Ringvaart, de Bennebroekervaart en de Leidse Vaart. Daarnaast zijn op enkele locaties in de woonwijken waterpartijen gerealiseerd.

De Ringvaart vormt niet alleen het boezemwater van de Haarlemmermeer maar is ook een belangrijke, regionale vaarroute. Via het Spaarne is de Ringvaart verbonden met Haarlem en vervolgens vanaf Spaarndam via Zijkanaal B met het Noordzeekanaal. De Leidse Trekvaart heeft geen functie meer voor de beroepsvaart. Als gevolg van lage, vaste c.q. niet beweegbare bruggen in Heemstede en Haarlem zijn ook de mogelijkheden voor de recreatievaart beperkt. De Bennebroekervaart heeft een belangrijke functie voor de waterhuishouding. De verschillende waterpartijen en vijvers in de bebouwde kom zijn daar op aangesloten. De Kennemerbeek die aan de zuidzijde van de gemeente is gelegen, heeft een bescheiden functie voor de afwatering en is door haar smalle profiel nauwelijks zichtbaar.

Bennebroek heeft weliswaar een zeer groene uitstraling, maar de groengebieden zijn niet echt openbaar toegankelijk en doen daardoor denken aan de voormalige landgoederen. In het Bennebroekbos dat een overblijfsel is van het voormalige landgoed Huis Bennebroek, is nu ondermeer een serviceflat gevestigd. De fraaie tuin van het St. Luciaklooster ligt achter de omringende bebouwing verscholen en heeft een zeer bescheiden toegang vanaf de Schoollaan. De tuin is weliswaar bereikbaar, maar het gebied is meer een tuin dan een park en heeft dus geen openbaar karakter. De diverse sportvelden zijn omgeven door windsingels. Aan de noordkant van recreatiepark Linnaeushof ligt de Overplaats. Dit bos is een openbaar toegankelijk bos in eigendom van Stichting Landschap Noord-Holland. Naast bosgebied is het tegelijkertijd een wandelpark. Naast de bovengenoemde grotere groenelementen, bevinden zich in de wijk Bloemhof nog enkele kleinere, maar wel karakteristieke groenelementen. Langs de Bennebroekerdreef is een doorgaande groenzone gerealiseerd en heeft de slingerende waterpartij in de wijk Meerwijk een breed talud. Tot slot bevinden zich in de gemeente nog een drietal begraafplaatsen, te weten langs de Binnenweg, de Wilhelminalaan en in de bocht van de Harp (kloosterbegraafplaats).

3 Deelgebieden

Bennebroek wordt gekenmerkt door met name grondgebonden woningen in een groene omgeving. De gemeente kan op basis van ruimtelijke kenmerken in een aantal deelgebieden worden onderverdeeld. Elk deelgebied heeft een eigen uitstraling. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de verschillende deelgebieden.

Afbeelding 3: Deelgebieden van Bennebroek

1. Oude Kern

De Oude Kern ligt in het midden van de dorpskern Bennebroek en wordt begrensd door de Rijksweg in het westen, de Witte de Withlaan in het oosten en de Bosparkzone in het noorden. De zuidelijke begrenzing is onregelmatig en loopt voornamelijk langs de rand van een villagegebied. Deze volgt de lijn De Ruyterlaan, Luciapad, Schoollaan en Talmalaan en loopt daarna via een achterpad van het Lage Duin dat eindigt bij de Duinlaan.

Centraal door de oude kern lopen twee bebouwingslinten die elkaar ook kruisen, de Schoollaan en de Bennebroekerdreef. De noord-zuid lopende Binnenweg-Schoollaan, gelegen op het lage deel van de strandwal, vormt de belangrijkste ontginningsas waarlangs bebouwing is ontstaan. Langs de Binnenweg werd rond 1680 een door Pieter Post ontworpen

Nederlandse Hervormde kerk gebouwd. Nog steeds is dit kerkje zichtbaar als herkenningspunt in het landschap. De eigenlijke dorpskern van Bennebroek is ontstaan ter weerszijden van de Bennebroekerlaan, die omstreeks 1663 met de Heerenweg, de huidige Rijksstraatweg, werd verbonden. De Bennebroekervaart loopt evenwijdig aan de Bennebroekerlaan. Vooral rond de kruising met de Binnenweg-Schoollaan en langs de Reek aan de Bennebroekervaart ontstond een concentratie van bebouwing. Het merendeel van deze bebouwing is in de loop van de tijd gesloopt of ingrijpend verbouwd, maar de structuur is nog altijd aanwezig. De huidige bebouwing langs de Schoollaan is ontstaan vanaf 1850. In het noordwestelijk deel van de oude kern bevindt zich een compacte woonbuurt met een rechthoekige contour. De bebouwingsstructuur wijkt hier af van de omliggende buurten. Het betreft hier een voormalig blekersveld dat in een keer is verkaveld. Ook de bebouwing in het zuidoosten van de oude kern is gebouwd op oude blekersvelden. Oorspronkelijk lag hier het landgoed Duinlust dat waarschijnlijk in een keer is opgekocht voor de stichting van een Rooms Katholiek seminar. Hier werden tussen 1894 en 1900 de St. Josefkerk en het St. Luciaklooster gesticht met bijbehorende kloostertuin, begraafplaats en moestuin. In de jaren '30 kwam langs de Kerklaan ook een school tot stand. In de jaren '70 werd het gebied aangevuld met woningen en het verzorgingshuis Meerleven.

2. Het Duin

Het Duin sluit aan de noordkant aan op de Oude Kern en ligt vrijwel geheel op de strandwal. Deze is nog herkenbaar door de sterke hoogte verschillen. Het gebied wordt aan de westzijde begrensd door de Rijksstraatweg, en aan de zuidzijde door de Kennemerbeekweg, tevens de gemeentegrens. De achtererven van de Schoollaan vormen het grootste deel van de oostelijke rand maar ook de Harp en het westelijk deel van De Ruyterlaan vallen nog binnen dit gebied. Langs de Rijksstraatweg is het gebied het hoogst en hier werden aan het begin van de vorige eeuw dan ook de eerste villa's gebouwd. Het grootste deel van Het Duin werd pas vanaf de jaren '30 verkaveld en bebouwd met grote vrijstaande woningen. Pas in de jaren '60 werd de bebouwing hier voltooid. Na deze periode kwam het gebied ten zuidoosten van de Schoollaan aan de beurt, een uitloper van de strandwal. Een opvallend element binnen Het Duin is het Willinkveld, een sportveld dat een centrale plek inneemt. Het sportveld is gegraven en wordt omzoomd door dennenbomen. Door deze ligging is het vanuit de omgeving bijna onzichtbaar.

3. Geestgronden

De Geestgronden vormen een afzonderlijk gebied in de zuidwesthoek van Bennebroek, ten westen van de Rijksstraatweg en ten dele op Hillegoms grondgebied. In het noorden wordt het begrensd door de Groot Hoefbladlaan en de Parnassialaan in de nieuwe Bloemenbuurt, aan de westkant van de Leidse Trekvaart, terwijl het in het zuiden overgaat in een parkachtig gebied dat deel uitmaakt van de gemeente Hillegom.

De Geestgronden bestaan uit oude lage duinen met bosbegroeiing. In 1928 werd hier het Psychiatrisch Ziekenhuis Vogelenzang gebouwd. Het terrein van de Geestgronden heeft haar hoogteverschillen grotendeels behouden. Langs de Rijksstraatweg zijn deze omgevormd tot een glooiend parklandschap, met solitaire en in groepen geplante bomen op een strak gemaaid grasveld. Langs de Leidsche Trekvaart is het duinlandschap met haar steile hellingen deels bewaard gebleven. Hier is ook de beplanting dichter en natuurlijker.

4. Bloemen en Bomenbuurt

De Bloemen- en Bomenbuurt ligt ingeklemd tussen de Rijksstraatweg en de Leidse Trekvaart. Het gebied sluit in het zuiden aan op de Geestgronden en in het noorden op de villawijk het Hoge Duin. Via respectievelijk de Narcissenlaan en de Bijweglaan is de Bloemen- en Bomenbuurt met de aangrenzende gebieden verbonden. De oudste bebouwing bestaat uit villa's en enkele 19e-eeuwse rijtjes langs de Rijksstraatweg. Ook het in 1892 gereedgekomen raadhuis ligt aan deze weg, evenals de gereformeerde kerk, de Willinkschool en een peuterspeelzaal. Achter dit dun bebouwde lint zijn in verschillende fasen kleine uitbreidingen gerealiseerd. De eerste uitleg werd voltooid aan de noordkant van de Zwarteweg, doorlopend

tot aan de Bennebroekervaart. Hier zijn tussen 1913 en 1936 meerdere kleine bouwprojecten tot stand gekomen in een drietal bouwblokken. De volgende uitleg vond plaats aan de zuidzijde van de Zwarteweg, het oudste deel van de Bloemenbuurt. Dit deel is aangelegd tussen 1951 en 1962. De kavelrichting van de voormalige bollenvelden is hier overgenomen in het stratenpatroon. Langs de Zwarteweg is een kleine winkelconcentratie ontstaan. Lange tijd is er sprake geweest van een niet bebouwde zone tussen de woonbuurt en de Geestgronden. Hier zijn rond 2000 de laatste woningen gebouwd. Ook hier is de aanwezige kavelrichting gevolgd.

5. Krakeling

De Krakeling vormt het meest noordwestelijk gelegen deel van Bennebroek. Het wordt in het zuiden begrensd door de Bennebroekervaart en in het westen door de Leidse Trekvaart. Ten noorden van het gebied ligt het landgoed De Hartekamp, een zeer bosrijk gebied met enig reliëf. De Rijksstraatweg met haar lintbebouwing sluit aan de oostkant het gebied af. Hieraan lag ook het voormalige Huis te Bijweg. De duinen in het gebied zijn op enkele percelen na onaantastbaar gebleven. Al voor 1936 werd op de bestaande natuurlijke ondergrond een wegenstructuur aangelegd met een tuinstedelijk karakter. Tot 1960 werden de verschillende kavels bebouwd met vrijstaande huizen en twee-onder-een-kap woningen. Waarschijnlijk is het gebied per perceel of groep van percelen ontwikkeld. Zo zijn enkele aansluitende kavels op de zuidelijke "taartpunt" van de Van Ittersumlaan veel eerder bebouwd dan omliggende percelen. Ook in dit deelgebied is weinig relatie gezocht met de omliggende woonbuurten. De Bijweglaan is de enige verbinding met de zuidelijker gelegen Bomenbuurt.

6. Leidse Vaart

Het gebied langs de Leidse Vaart ligt in het noordwestelijk deel van Bennebroek en wordt ingeklemd door de Leidse Trekvaart in het oosten en de spoorlijn Leiden-Haarlem in het westen. In het noorden wordt het gebied begrensd door een waterverbinding tussen de Leidse Trekvaart en het achterliggende poldergebied. Ten noorden van dit gebied heeft de Leidse Trekvaart de naam Leidsevaart gekregen.

De zuidelijke begrenzing wordt gevormd door de gemeentegrens. De bebouwing langs het water houdt in zuidelijke richting hetzelfde karakter. De bebouwing is omstreeks het begin van de 20e eeuw tot stand gekomen. Niet de Leidse Trekvaart, die al in de zeventiende eeuw gegraven was, maar de aanwezigheid van het toenmalige station Vogelenzang vormde de belangrijkste aanleiding voor woningbouw. Daarnaast vestigden zich hier in de loop der jaren een aantal kleinschalige bedrijven.

7. Meerwijk

Meerwijk vormt het meest oostelijk deelgebied van de Bennebroek. In het noorden vormt de Bennebroekervaart met de bovengelegen parkgebieden de grens, in het oosten de Ringvaart van de Haarlemmermeer. Het westelijk deel sluit aan op de hogere bebouwing van de oude kern, zoals de school en verzorgingstehuis Meerleven. In het zuiden gaat het gebied over in bollenland. Hier vormt de Zandlaan de begrenzing en tevens de gemeente en provinciegrens. Meerwijk ligt op het oude veen. Dit gebied binnen Bennebroek is lange tijd onbebouwd geweest, vanwege de drassige ondergrond. Toen in 1852 de droogmaking van de Haarlemmermeer voltooid was, droogde dit deel langzamerhand op en kon zodoende voor de bollenteelt geschikt worden gemaakt. Tot begin jaren zestig heeft dit gebied zijn agrarische functie behouden. Tussen 1960 en 1970 is het gebied op het zuidoostelijk gelegen deel na, waar sportvelden kwamen, bebouwd met voornamelijk rijtjeswoningen. Zo staan aan de Jan van Galenlaan woningen die in typische jaren 70 stijl zijn ontworpen. Deze kenmerken zich door een sobere kubistische uitstraling met ruime lichtinval. Een korte rij woningen aan de oostkant van de Meerweg stammen nog uit de 19e eeuw. Hiernaast ligt een klein bedrijventerrein, waar zich vanaf de jaren '70 enkele bedrijven met bedrijfswoningen gevestigd hebben.

8. Parkgebied

Het parkgebied is de noordelijke zone van Bennebroek en bestaat uit verschillende groengebieden met sporadische bebouwing. In het westen wordt het gebied begrensd door de Rijksweg, in het zuiden loopt het gebied ongeveer tot de Bennebroekervaart. De woningen aan de Reek en aan de Bennebroekerlaan vallen echter nog in het gebied Oude Kern. In het oosten eindigt het bij de Ringvaart rond de Haarlemmermeer. In het noorden is geen sprake van een landschappelijke rand maar bestaat de grens uit enkele lanen, waaronder het eerste deel van de Swartsenburgerlaan vanaf de Binnenweg. De noordgrens van het plangebied strekt zich richting het westen verder uit in het verlengde van de Swartsenburgerlaan. Ten oosten van de Swartsenburgerlaan, ter hoogte van het afbuigen van de weg naar rechts, verschuift de plangrens haaks naar links, over het water heen. Na het water buigt de plangrens weer naar rechts en loopt langs het water richting de Ringvaart, om daar aan te sluiten op de oostgrens.

Globaal is het gebied onder te verdelen in vier ruimtelijke eenheden. In het noordwesten ligt Linnaeushof, een grote, landelijk bekende speeltuin met aan de noordkant het gehandhaafde parkgedeelte. De speeltuin ligt op voormalige blekers- en bollenvelden. Het bos is een restant van de oorspronkelijke opgaande beplanting op de strandwal. Ten zuidwesten van Linnaeushof is een kleine villabuurt gerealiseerd, welke wordt ontsloten via de Bennebroekerlaan. Aan de noordoostzijde hiervan ligt een veld dat bekend staat als Land de Lijster.

Langs de Binnenweg zijn een aantal verschillende functies te vinden. Ten westen van de Binnenweg is de Nederlands Hervormde kerk van Pieter Post uit de 17e eeuw gebouwd. Verder zijn ten westen van de Binnenweg het tennispark en een kleine concentratie woningen gelegen. Ten oosten van de Binnenweg ligt een parkachtige zone, het Bennebroekbos. Dit is het landgoed dat behoorde tot het afgebroken Huis te Bennebroek. De parkachtige beplanting wordt afgewisseld met percelen grasland en er is nog een oude boerderij bewaard gebleven. Op de plek van het Huis te Bennebroek staat nu een serviceflat met dezelfde naam. Naar het oosten toe gaat het Bennebroekbos over in 't Reigerbosch. Tussen beide parken liggen nog enkele in gebruik zijnde bollenvelden. In 't Reigerbosch ligt een grote, open ruimte. Deze grond wordt als akkerland gebruikt. Ook in het zuidelijk deel van 't Reigerbosch liggen nog enkele bollenvelden, deze worden echter niet bedrijfsmatig onderhouden.